

VALOa kirkkoon

Vapaisiin ja avoimen lähdekoodin ohjelmiin
siirtyminen kirkossamme

Kalle Elonheimo
kehittämistehtävä
KIRJO III
2009-2011

Sisältö

- 1. Johdanto
- 2. Eettiset ja juridiset perustelut
- 3. Taloudelliset vaikutukset
- 4. Päätöksentekoprosessi
- 5. Loppukäyttäjäohjelmien siirron aikatauluehdotus
- 6. Käyttö- ja tunnistautumisjärjestelmien siirto
- 7. Ulkopuolisille ohjelmatoimittajille tulevat vaatimukset

1. Johdanto

- Kehittämishaasteen kuvaus
- Tavoitteet
- Organisaatio
- Avainhenkilöiden sitouttaminen

Kehittämishaasteen kuvaus

- Suomen evankelisluterilaisen kirkon ja sen seurakuntien siirtyminen käyttämään vapaita ja avoimen lähdekoodin ohjelmia ja käyttöjärjestelmiä vuosien 2012-2016 aikana

Tavoitteiden asettaminen

- Vapaisiin ja avoimen lähdekoodin ohjelmiin siirtyminen on loppukäyttäjille mahdollisimman huomaamatonta.
- Uusiin ohjelmiin koulutetaan riittävästi ja koulutuksessa huomioidaan muutokset.
- Siirtyminen alkaa lähinnä loppukäyttäjää olevista ohjelmista (selain, sähköposti, toimisto-ohjelmisto).
- Käyttöjärjestelmien siirto alkaa viimeistään, kun kaikki loppukäyttäjäohjelmistot on siirretty

Tavoitteiden asettaminen

Siirrolla saavutetaan eettisesti ja juridisesti nykyisiä perustellummat ratkaisut.

- Ne tuovat myös huomattavia taloudellisia säästöjä.

Organisaatio

- Lähiorganisaatio arkkihiippakunnan IT-alue ja sen johtokunta
- Ylemmän tason organisaatio Kirkkohallituksen tietohallinto

Liikkeelle saaminen organisaatiossa

- neuvottelu IT-alueen päällikön kanssa
- esitys IT-alueen johtokuntaan marraskuussa 2010
 - tarvittavat päätökset / suositukset vuodelle 2011
- tarkemman aikataulun laatiminen johtokuntatyönä keväällä 2011

Avainhenkilöiden sitouttaminen

- IT-alueen henkilökunta
- Koko projektin suurin ongelmakohta?
 - johtokunnan johdettava tässä
 - riittävä koulutus
 - aikataulutus
 - käyttöohjelmat asteittain
 - koulutus uuteen käyttöjärjestelmään toimialueeliitosten jälkeen
 - uuden käyttöjärjestelmän sisäänajo

Nykytilanteen kartoitus

- TYP-ratkaisujen sopimuskausi
 - tällä ei merkitystä, koska palvelin ei vaadi välttämättä tiettyä käyttöjärjestelmää
- arkkihiippakunnassa loppukäyttäjien käytössä olevat ohjelmistot
 - ei myöskään välttämätön, joskin tarkentaisi laskelmia
- IT-alueiden laatumäärittelyt
- Yhteisön ammattihenkilöiden koulutustarpeen selvittäminen

2. Eettiset ja juridiset perustelut

- Turun arkkhiippakunnan hiippakuntavaltuuston aloite Kirkkohallitukselle 200802
- JHS-suositus 'Avoimen lähdekoodin ohjelmien käyttö julkisessa hallinnossa'
 - <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs169>
- EU-suositukset

Turun arkkihiippakunnan hiippakuntavaltuuston aloite Kirkkohallitukselle 200802

Jotta sähköinen asiointi viranomaisten kesken ja viranomaistoiminnassa olisi sujuvaa ja vaivatonta, pitää käytössä olla standardeja, joita asianosaiset voivat hyödyntää kohtuullisilla kustannuksilla. ..

.... Samalla Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja sen seurakunnat tulisivat täyttäneeksi laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun määräyksen (§ 5): "Viranomaisen on pyrittävä käyttämään asiakkaan kannalta teknisesti mahdollisimman yhteensopivia ja helppokäyttöisiä laitteistoja ja ohjelmistoja."

....

Esitän Turun arkkihiippakunnan hiippakuntavaltuuston esittävän Kirkkohallitukselle, että se päättää Suomen evankelis-luterilaisen muokattavien asiakirjojen standartiksi ISO/IEC 26300:2600 mukaisen avoimen asiakirjamuodon (OpenDocument) ja että se huolehtii siitä, että kirkon yhteinen jäsentietojärjestelmä ja muut seurakuntien käyttöön tulevat yhteiset ohjelmistot ovat käyttöjärjestelmästä riippumattomia.

JHS-suositus 'Avoimen lähdekoodin ohjelmien käyttö julkisessa hallinnossa'

- <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs169>
 - JHS: julkisen hallinnon suositus
- Varsinaiset suositukset on koottu lukuun 4. Niissä todetaan muun muassa, että ohjelmiston hankinta kannattaa tehdä siten, että hankittava ohjelmisto voidaan tarvittaessa jakaa hallinnon ja kansalaisten keskuudessa. Parhaiten ohjelmiston jakamisen edellytykset turvataan käyttämällä avoimen lähdekoodin lisenssejä. Kun avoimen lähdekoodin ohjelmistoon tehdään tai teetetään muutoksia, tulee kehitystulokset julkaista avoimen lähdekoodin lisenssillä, ellei kehitystyön sulkemiseen ole erityistä perustetta.

JHS-suositus 'Avoimen lähdekoodin ohjelmien käyttö julkisessa hallinnossa'

- Huomioi ohjelmistojen jakaminen ja uudelleenkäyttö hankinnoissa
- Julkaise muokatut ohjelmistot avoimella lisenssillä
- Käytä avoimia standardeja ja rajapintoja
- Tarkista lisenssin avoimuus
- Varmista riittävä asiantuntemus käyttöönotossa
- Kartoita ja vertaile vaihtoehtoja
- Selvitä tietoturvariskit

EU-suositukset

- Tavoitteena on aiempaa avoimempi kilpailu, alhaisemmat tietojärjestelmäkustannukset ja parempi tietojen vaihdettavuus eri ohjelmistojen välillä eli yhteentoimivuus (interoperability).
- IDABC:n suositukset ja ohjeet ovat päätyneet laaja-alaisen valmistelun jälkeen suosittamaan avoimen lähdekoodin käytön huomioon ottamista, jopa priorisoimista hankintatoimen yhteydessä, jotta saavutettaisiin EU:n poliittiset tavoitteet, kuten yhteismarkkinat, kilpailukyky ja tasa-arvoinen kohtelu hallinnossa.

EU-suositukset

- OSOR-hanke www.osor.eu
 - tietopankki toteutetuista hankkeista
 - mm. hautojen hallinnoinnin ohjelma
- EIF-dokumentti suosittelee, että julkisen sektorin tulisi tutustua avoimen lähdekoodin yhteisön työskentelytapoihin, jotta avoimen lähdekoodin ohjelmista koituvat hyödyt avautuvat.

3. Taloudellisten vaikutusten arvioiminen

- alustavasti muiden vastaavankokoisten organisaatioiden kokemusten ja laskelmien perusteella
 - Münchenin kaupunki
 - Ranskan santarmiorganisaatio
 - Oikeusministeriö
- Suomen ev.lut kirkon kokonaisuus
 - siirtymävaihe koulutuksineen
 - viiden vuoden tähtäimellä
 - vuotuiset vaikutukset vakiintumisen jälkeen

Münchenin kaupunki

- 15 000 työasemaa
- OpenOffice.org (Offices), Firefox (Browser), Thunderbird (E-Mail), Gimp (Image editing)
- LiMux
 - Debian-pohjainen oma Linux
- WollMux
 - lomakkeiden hallinta
- säästöt 3 milj. € / 5 v
- www.muenchen.de

Ranskan santarmiorganisaatio

- maantieteellisesti hajautettuna vastaa paremmin kirkkoamme
- 15 000 työasemaa
- migraatio Ubuntuun 2008-2009
- jopa 70 % säästöt
- 7 milj. € / vuosi
- <http://www.osor.eu/studies/towards-the-freedom-of-the-operating-system-the-french-gendarmerie-goes-for-ubuntu>

Suomessa

- Oikeusministeriö
 - 10 000 työasemaa eri puolilla maata
 - selvitys valmistui 2005
 - OM Toiminta ja hallinto 2005:4
 - Oo 85 % + MS O 15 %
 - 4,6 milj. € säästö kiinteissä kuluissa
 - 850 000 € säästö vuotuisissa ylläpitokuluissa
 - väitös 15.10.2010 Tampereella
 - FL Martti Karjalainen "Large-scale migration to an open source office suite: An innovation adoption study in Finland"

Karjalainen 2010, 4

Tutkimus vahvistaa useita aikaisempia tutkimustuloksia, jotka korostavat mm. organisaation johdon tukea, avoimen lähdekoodin vastaanottokyvyn kasvattamista ja organisaation sisäisen muutosagentin merkitystä.

Käytännön tuloksena tutkimus osoittaa, että avoimen lähdekoodin toimisto-ohjelmistoon siirtyminen on toteutettavissa myös suuressa organisaatiossa ja että siirtymisellä on saavutettavissa merkittäviä etuja. Kustannusten pienentäminen on organisaatioiden useimmin esittämä etu avoimen lähdekoodin käyttöönotosta. Muita usein esitettyjä tavoitteita ovat strategiset edut, kuten tietohallinnon itsenäisen aseman tukeminen ja toimittajariippuvuuden vähentäminen avoimen lähdekoodin ratkaisulla ja avoimilla standardeilla. ... tulosten mukaan kohdeorganisaatio saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä avoimen lähdekoodin toimisto-ohjelmistoon siirtymisellä Tutkimuksessa sovelletut käytännön menetelmät ja monipuolinen toteutuksen ja sen hallinnan kuvaus ovat avuksi muille organisaatioille, jotka harkitsevat avoimen lähdekoodin toimisto-ohjelmistoon siirtymistä.

Suomen ev.lut kirkon kokonaisuus

- siirtymävaihe koulutukseen
- viiden vuoden tähtäimellä
- vuotuiset vaikutukset vakiintumisen jälkeen

siirtymävaihe koulutukseen

- toimisto-ohjelmiston edellyttämä koulutus
 - uusi versio MS:n ohjelmasta vaatii ...
- IT-henkilökunnan pystyttävä neuvomaan kahdessa
 - jo nyt
- käyttöjärjestelmän vaatima koulutus
 - käyttöjärjestelmä ei näy loppukäyttäjälle
 - IT-henkilökunta
 - runsaat 100 henkilöä

viiden vuoden tähtämellä

- koneet vaihdettava 5 vuoden välein
- käyttöjärjestelmän kulut joka vaihdossa
 - väh. 100 € => 120 000 € / 1 400 000 €
- toimisto-ohjelmisto
 - MS Office à 266,61 € + ALV = 327,93
 - ahpk:n IT-alue: n. 1200 työasemaa
 - toimisto-ohjelmistojen lisenssikulut 390 000 €
 - koko kirkossa 4 591 000 €
- lisenssien hallinnoinnin kulut (= työaika)

vuotuiset vaikutukset vakiintumisen jälkeen

- Käyttäjärjestelmästä ja perusohjelmista ei lisenssikuluja
- Lisenssien hallinnoin keveneminen
- Laitteiden käyttöajan pidentäminen
 - myös ekologisia vaikutuksia
- Verkko- ja tallennuskapasiteetin säästö
 - tiedostokoko vain noin kolmasosa tai vähemmän
 - 37 s. asiakirja: odt 41 kt / pdf 192 kt / doc 397 kt
 - palvelimet verkon takana!

4. Päätöksentekoprosessi

- Esitys IT-alueen johtokunnalle
 - arkkihpk:n IT-alue ryhtyy siirtymään 2011 alkaen
- Esitys Kirkkohallitukselle
 - suositus muille IT-alueille
 - siirtymiset alkavat 2012
- Osallistuminen JHT-työskentelyyn

Viestintäsuunnitelma

- esittely johtokunnassa
- IT-alueen kautta päätös/suositus tiedoksi seurakuntiin
- johtokunnan viestinä Kirkkohallitukseen
- juttu Kotimaahan, päivälehtiin ...

5. Loppukäyttäjäohjelmien siirron aikataulu

- Kaikille käyttöön ISO standardin tiedostomuoto jo 2011
 - MS: jo saatavilla lisäosa tätä varten
 - IT-alue asentaa MS-käyttäjille toimialueliitoksen yhteydessä oletustallennusmuodoksi
- Uusien työasemien käyttöön oton yhteydessä
- Nykyisen ohjelmiston version päivityksen sijasta
- OM OOO 3 -asennuskäsikirjan ja oletusmallien mukaan
 - paitsi: tasaus: molemmat

6.Käyttö- ja tunnistautumisjärjestelmien siirto

- toimialueliitosten tultua tehdyksi IT-henkilökunta alkaa kouluttautua
- Linux-käyttöjärjestelmään siirtyminen liukuvasti siitä lähtien kun MS tuo uuden version
- viimeistään kuitenkin 2016 lähtien
 - nykyiset koneet poistuvat käytöstä
- liukuvasti: uudet laitteet uudella käyttöjärjestelmällä
- tunnistautumisjärjestelmässä varauduttava

7. Ulkopuolisille ohjelmatoimittajille tulevat vaatimukset

- esim. Kirjurin kehittäminen